

Tam gori na Gori pri Mariji Snežnici je pohajal s knjigo v roki po vrtni stezici mlad duhovnik. Dalj časa je hodil takisto, naposled pa zaprl knjigo, naslonil se na vrtno ograjo in se kar zamaknil v pozlačeno gorovje in pod njim ležečo pokrajino.

Kdor bi mu bil pogledal v črnobistre oči, spoznal bi bil, da je to nekdanji Senčarjev Tonček. — — —

Gotovo je že dobre pol ure tako nepremično strmел tje gor, oprt na ograjo, kar ga vzdrami vprašanje: „No, kaj pa oni ogledujejo?“ Bili so dobrosrčni očka ključar, ki so prišli po opravkih in se polahko približali gospodu.

„Lejte, tje gör-gledam, pod onimi gorami sem doma. Tamgori je velika podružnica sv. Primoža, na drugi strani Šenturška gora, tam spodaj ono veliko belo zidovje je pa župna cerkev moje rojstne vasi. Kar zatopil sem se v svoja mlada leta. Tam gori sem bil v mladih letih pastir in zdaj sem med vami zopet — pastir. Tam gori pastir sredi živine, male in velike, tukaj v vaši sredi pa med čredo malih in odraslih. O, da bi mi ta duhovna čreda delala vsaj malo tistega veselja, kot mi jo je delala čreda mojih mladostnih let!

„Nu, nu!“ so dejali oče ključar, „malo bodele potrpeti z nami, pa bo. Nebes pa ni na svetu, in mladost je tudi samo ena. Jaz sem star, častiti gospod, in vem, kaj pravim.“

Odšla sta gor po stopnicah.

Ferdinand Gregorec.

Iz dežele bajk in basni.

32. Vila — zakleta deklica.

Živel je svoje dni siromašen oče, ki je imel tri sinove. Njegovo premoženje je bila majhna, ubožna hišica in za hišo vrt, na katerem je rastle zlata jablan.

A ž njo ni imel sreče. Komaj je začela roditi zlata jabolka, prihajal je vsako noč neznan tat in mu je sad kradel. Očeta je to močno žalostilo; sklenil je izvohati tistega, ki mu krade dragocena jabolka.

Pozove svoje tri sinove in jim reče:

„Kateri izmed vas mi zasači tatú, ki mi krade zlati sad iz vrta, dati mu hočem zlato jablan po svoji smrti.“

Brž nato se ojunači najstarejši, da izpolni očetovo željo in si zasluži veliko plačilo.

Ko se dobro zvečeri, odide mladenič na stražo. Da pa ne bi zaspal, vzame s seboj mehko blazino, pečenke, potice in bokal vina. Vleže se na blazino, položi poleg nabito puško ter je in pije, kolikor mu dopušča želodec.

Komaj odbije ura polnoči, že mu začno oči skupaj lesti. Sit vsega dobrega v kratkem zaspi.

Izpod nočnega neba pa lahno prileti bela ptičica, odtrga zlato jabolko in odleti.

Drugo jutro vstane mladenič, pogleda na jablan in vidi, da je jabolko ukradeno.

Srdit pograbi blazino in puško ter odide domov. Očetu pa se izgovarja, da je krivo slabo vino, čegar opojnost ga je omotila in uspavala.

Minil je dan in storila se je noč.

Oče ukaže srednjemu sinu, naj gre čuvat jabolka, in mu obljubi jablan v plačilo, če mu ujame tatú.

Mladenič odide, oborožen z nabasano puško in vzame s seboj blazino, jedil in pijače. Dolgo časa je in pije ter hodi po vrtu semtertja. Slednjič ga pa le premaga spanec. Vrže se na blazino, da bi nekoliko odpočil. Toda ni še preteklo deset minut, in že je sladko zadremal; zjutraj ob šesti uri pa se je prebudil.

Ali medtem je bila priletela ptičica in odnesla zlati sad.

Ko pa zjutraj oče vpraša, zakaj ni pazil na jabolka, mu odgovori:

„Kriva je moja mati, ker ni potice dovolj spekla. Bila je še napol surova, a ker sem bil silno lačen, sem jo jedel; prihajalo pa mi je slabo, in vsled omotice sem zaspal.“

Napočil je tretji večer. Tu pravi najmlajši sin očetu:

„Dovolite, ljubi oče, da grem jaz nocoj pazit na jabolka!“

Pa hitro se oglasi starejši brat in pravi:

„Kaj boš ti pazil! Saj te je še strah. Če jaz in starejši brat nisva zdržala, dasi sva izkušena in pametna, ti si pa še neumen.“

Toda oče mu vendar dovoli, in sin gre na stražo.

A vedel se je drugače, kakor njegova starejša brata.

S seboj vzame puško. Namesto blazine, potic in vina pa vzame trnja, suhega kruha in vode. Pod glavo pa dene grablje, da ne bi mogel trdo zaspati.

Ura je odbila dvanajst, in spet je priletela ptičica in zapela mило pesmico. Dremajoči mladenič jo je dobro slišal.

Kot bi trenil spleza na drevo, zgrabi ptičico in vzame s seboj.

Ko jo pa postavi na tla, izpremeni se v krasno vilo. Dolgi zlati lasje jo obsujejo, in v hipu se dvigne pred njo ogromna palača z dvorom, na katerem je bilo vse pripravljeno za gostovanje.

Ves vesel teče mladenič klicat svoje starše in jim povedat, kaj se je zgodilo.

Njegova mati pa je bila zlatohlepna. Zato vzame škarje, hiti na vrt in odreže deklici, ki se je imenovala vila Magdalena, dolgih zlatih las. Deklica mило zajoče in se v hipu izpremeni v tičico in odleti. A odtlej ni več prihajala po zlata jabolka.

Tužno je bilo mladeniču, ko je izginilo krasno bitje. Kregal je svojo mater in bitko žaloval. Slednjič pa se odloči, da jo hoče iskat.

„Grem po svetu, dokler je nenajdem; pretrpim za njo vse, in če bi mi bilo treba, tudi umrem, da jo rešim.“

Nato vzame puško in nekaj hrane, pa se poslovi od staršev in bratov ter odide.

Pot se je vila po velikih planjavah. Končno dospe do velikega gozda. Bil je že silno utrujen. Vrže se pod kršato drevo, da se nekoliko odpočije. Na hrbtu ležeč opazuje sinje nebo, pod katerim so plavali temnorujavi oblaki. Bal se je nevihte in sklepal, da mu bo še prestatí mnogo nevarnosti, predno dospe do svojega cilja.

Ko se odpočije, čuti, da je lačen; rad bi si opomogel, a ni si imel s čim. Tisto, kar je od doma s seboj vzel, zaužil je kmalu med potovanjem.

Pretekel je dolg dan, in mladenič ni jedel še ničesar. Puško zadene na ramo in hajdi po gozdu, da najde kako divjad, jo ustrelí in potolaží lačni želodec.

Kmalu zagleda velikega volka. Nameri puško in hoče sprožiti. Ali volk ga zaprosi in reče:

„Ljubi mladenič, pusti mi življenje; jaz ti bom hvaležen in v sili ti bom pomagal. Kadar boš potreboval moje pomoči, pihaj na to dlako, in takoj ti pridem na pomoč.“

Mladenič vzame dlako, pusti volka in gre dalje. Proti večeru pride do vode, kjer ujame ribo. Hoče jo speči in snesti, saj je tekel že drugi dan, odkar ni ničesar užil.

A spet ga zaprosi riba:

„Nikar mi ne jemlji življenja; jaz ti bom v življenju še veliko več koristila, kakor bi ti zdaj. Dam ti luskino, in kadar boš potreboval moje pomoči, stresi in zlomi jo, pa ti pridem pomagat. Mene pa spusti v vodo, da dalje živim in se radujem s prijateljicami.“

Mladeniču se riba zasmili pa jo dene v vodo in gre dalje.

Lakota postaja vedno huja in huja, a on ne pride do hiše, kjer bi dobil kaj jesti. Zori se že tretji dan, in je še vedno brez jedil. Proti poldnu zagleda na nizkem drevesu velikega orla, ki se je grel na solncu. Hoče ga ustreliti, da bi si ž njegovim mesom potolažil glad. Orel ga pa nagovori z milimi besedami:

„Ljubi prijatelj! Jaz vem, da trpiš veliko lakoto in da že komaj potuješ. Toda potrpi še nekaj ur, saj skoraj prideš do velike hiše neke čarovnice. Ta potrebuje vedno hlapcev in pogosti vsakega, ki je res potreben. Le nikar se je ne ustraši, če ti bo s čim pretila. Bodi pogumen, in vse se ti bo dobro izteklo. Meni pa pusti življenje; koristil ti bom veliko več, ko boš v službi čarovnice. Vzemi to-le moje pero, in ko boš potreboval moje pomoči, mahni ž njim trikrat po zraku, in priletim in ti pomagam iz nevarnosti ter otmem tvoje življenje.“

Ves obnemogel odide mladenič naprej. Napade ga žeja. A kmalu jo uteši. Nekje izpod skale je žuborel vir. Dobro se okrepča in gre dalje.

Na večer pride do hiše omenjene čarovnice.

Ko čarovnica zapazi, da trpi mladenič silno lakoto, dá mu jesti in piti in nato ga spravi k počitku. Ko mladenič zjutraj vstane, je bil popolnoma pokrepčan. Čarovnica pa mu reče:

„Jaz vem, kaj iščeš v tej samoti. Rad bi našel vilo Magdaleno. Lahko ti povem, kje je, če mi služiš tri dni in izvedeš moje ukaze. Tri noči mi boš pasel tri konje, in sicer vsako noč enega. A paziti moraš, da ti konj ne uide. Če se pa to zgodi, mi ga boš plačal z življenjem.“

Nato ga pelje na bližnje pokopališče in mu ga pokaže:

„Poglej, devetindevedeset hlapcev sem že imela, a nobeden mi ni služil tri dni, kakor sem zahtevala. Ti boš stoti, katerega bom najbrže tudi umorila in semkaj pokopala.“

Mladenič ji odvrne:

„Bodi, kar hoče!“ in ostane v njeni službi.

Ko se je znočilo, pravi čarovnica mladeniču:

„Tu imaš konja, ki ima navado, da z volkovi pohaja; ženi ga na pašo in dobro pazi, da ti ne uide; stalo bi te življenje.“

Prej pa je že naročila konju, da mora gotovo po noči uiti domov.

Mladenič vrže na konja, uzdo in ga žene na pašo. Po noči pa zaspi, in konj mu odide v družbo volkov.

Ko se mladenič zbudi, najde samo uzdo, a konja ni bilo nikjer. Silno se prestraši in premišluje, kam naj ga gre iskat. Pa se spomni volka. Hitro začne pihati na shranjeno dlako, in glej, v tem hipu prihiti volk in ga vpraša, česa želi?

Mladenič ga poprosi, naj poišče konja, ki ima navado se potikati med volki.

Volk mu reče:

„Ravno kar sem ga videl, ko je z mojimi tovariši hodil po gozdu.“

Volk se postavi na zadnje noge in močno zatuli. Takoj pridrvi krdelo volkov. Njihov poglavar jim ukaže, naj hitro poiščejo konja in ga pripelejo k njemu. V kratkem je bil konj spet pri mladeniču. Ta se volku lepo zahvali in žene konja domov.

Ko čarovnica vidi, da je pastir dobro opravil, mu reče:

„Vrli mladenič! Dobro si pasel mojega konja! Če boš še druga dva večera tako opravil, volil si boš plačilo.“

Čarovnica gre v hlev in konja neusmiljeno pretepe rekši, „zakaj nisi prišel domov, kot sem ti velevala?“

Približa se drug večer. Čarovnica izroči mladeniču drugega konja, ki je imel navado z ribami plavati po vodi, pa mu dé:

„Tu ti dam drugega konja: pasi ga dobro in srečen boš; konj se druží z ribami.“

Mladenič konja dobro naveže in ga žene na travnik past.

Ker je bil truden, priveže konja k drevesu in mirno zaspi. Prebudivši se pa ne zagleda konja več, ampak samo njegovo uzdo. Brž pokliče ribo, zlomivši njeno luskino, ter ji pravi:

„Obljubila si mi pomoč v sili, ko sem ti pustil življenje ter lačen potoval. Izpolni zdaj svojo besedo in pripelji mi konja, ki mi je po noč odšel!“

Riba izgine in v par trenutkih pripelje konja na travnik.

Mladenič odvede najdenega konja domov in veselo zakliče čarovnici:

„Tudi ta mi ni ušel, dobro sem ga čuval.“

Čarovnica ga pohvali in pelje konja v hlev, kjer ga neusmiljeno pretepe, ker je ni ubogal.

Tretji večer mu da spet novega konja, ki je vsako noč prenočeval v družbi orlov. Reče mu:

„Zdaj še pazi na tega, da ti ne uide; potem dobiš plačilo. kakršno zaslužiš.“

Mladenič ga pase vso noč, a vendar mu konj nenadoma odleti v zrak in hajd med orlovsko družbo. Pastir pokliče orla mahnivši z njegovim perom. Ptič urno prihiti in mladeniču reče:

„Obljubil sem ti, da te bom rešil nevarnosti, in to hočem izpolniti. Tvoj konj je v naši družbi. Takoj ukažem svojcem, naj ga privedo.“

Orel odleti in se kmalu vrne z drugimi orli in s konjem.

Mladenič se mu zahvali in se veselega srca napoti domov.

Čarovnica se mu čudom čudi, ko vidi, da ji je ta mladenič izpolnil vse njene ukaze, ko ji jih ni mogel prej nobeden izmed devetindevedeseterih. Lepo ga pohvali in mu reče:

„Službo si dobro opravil. Voli si zdaj plačilo, kakršno hočeš!“

Imela pa je čarovnica silno hitrega in neutrudljivega konja, katerega je vedno le sama jezdila. Za tega jo je prosil mladenič kot plačilo, in pa za to, da mu pove, kje je vila — zakleta deklica.

Čarovnica mu da konja in mu tudi pove, kje je zakleta deklica. Sviri ga pa, naj bo previden, zakaj vilo čuva zmaj. Mladenič se ji srčno zahvali, zasede konja in odjezdi.

Jezdil je že več ur zapored; zdelo se mu je, kot da leti vse mimo njega. Konj je sopihal, in izmed čeljusti so se mu cedile bele pene. Drvila sta sedem ur brez prenehanja in končno dospela do velikega gradu, kjer je živela vila uplenjena od strahovitega zmaja.

Ko pride mladenič pred grad, priveže konja k drevesu in gre lahnih korakov skozi vežo. Kmalu pride do velikih železnih vrat, ki so bila ravno odprta. Stopi skozi nje v sobo in zagleda deklico sedečo na stolu in pestujočo spečega zmaja.

„Oh ljubi mladenič!“ mu šepetne, „vendar si prišel; a če se zmaj zbudi, raztrga mene in tebe na drobne kosce!“

„Molči, ljuba deklica, jaz te hočem in te moram rešiti!“

Hitro ji odveže odzadaj predpasnik in lahko položita spečega zmaja z predpasnikom vred na posteljo. Potem pa odtod! Mladenič posadi deklico na konja, sam pa se vrže od zadnje strani nanj, pa zdrvita kakor strela naprej. V kratkem je bil grad tako daleč za njima, da ga s prostimi očmi ni bilo več videti. Zdaj pouči deklica mladeniča:

„Vse, karkoli ti bom rekla, poberi in vzemi s seboj na konja.“

Čez čas mu veli deklica, naj pobere krtačo, ki je ležala na tleh. Mladenič to stori. Ko dalje jezdita, mu veli, naj pobere na tleh ležeči glavnik, in nekaj ovinkov dalje mu pokaže kupico, ležečo na potu.

Čez čas spet reče deklica:

„Pogledi nazaj, če boš kaj opazil!“

Mladenič se ozre in strmeč zavpije:

„O groza! Zmaj jezdi za nama na ognjenem konju; spremlja ga bela megla, ki se vedno bolj in bolj kadi in nama približuje.“

„Hitro vrzi na tla krtačo, da mu zaprečiva pot za sabo“, veli deklica.

Mladenič to stori, in v tem hipu se dvigne zarastli gozd za njima. Skozenj se je zmaj komaj preril s svojim konjem, a med tem sta se ubežnika oddaljila že jako daleč.

Deklica spet veli mladeniču, da naj pogleda nazaj. In spet ji odgovori ta prestrašen:

„Zmaj se je nama spet približal in v kratkem naji dohiti.“

„Vrzi na tla glavnik!“

Mladenič stori, in nastali so za njima hribi in pečine, preko katerih bi zmaj skoraj ne mogel več priti. A z velikim trudom preplazi vendar skalnate pečine in hiti za ubeglima. Kmalu bi ju bil dohitel, da ni mladenič na ukaz deklice vrgel na tla steklene kupice, iz katere se je razlilo velikansko morje s steklenimi gorami, ki so molele iz valov.

Ves srdit plane zmaj z ognjenim konjem v morje, da bi ujel deklico in mladeniča. A bilo je zastoj. Ko prisope zmajev konj v sredino morja, odrusi si ob steklenih gorah noge do kolena. Morala sta obstati s konjem vred v vodi.

Mladenič se še enkrat ozre in vidi sredi morja zmaja. Več ni mogel ni naprej ni nazaj. Le ognjeni meč je še vihtel, potem pa se je zvrnil s konjem vred v vodo, ki je divje pljuskala in se penila.

Po odhodu mladeniča so bili njegovi starši v velikih skrbah, da bi se mu kaj ne pripetilo.

Kar ostrmeli pa so, ko nekega dne prijezdi na lepem konju s prelepo deklico, katero je rešil nesrečno zakletosti. Veseli so bili njegovi starši, njegova brata pa sta mu zelo nevoščljiva.

Čez nekaj dni je bila poroka. Gostija je trajala tri dni in tri noči, in vsi so se radovali veselega srca.

Po gostiji pa je šel mladi mož z mlado ženko na njen grad, ki je bil po poginu zmaja tudi rešen zakletosti. Tam sta dolgo časa veselo in srečno živela in še zdaj živita, če nista še umrla.

Davorin Dobovski.

